

MỘT SỐ Ý KIẾN VỀ TỔNG ĐIỀU TRA NÔNG THÔN NÔNG NGHIỆP SẮP TỚI

Nguyễn Xuân Tuấn
Cục Thống kê Thái Bình

Hiện nay, ngành Thống kê đang chuẩn bị Tổng điều tra nông thôn, nông nghiệp lần thứ ba vào năm 2006. Mục đích của cuộc tổng điều tra, như các phương án tổng điều tra trước đây, là thu thập những thông tin cơ bản về nông thôn, nông nghiệp và thủy sản, nhằm đánh giá thực trạng, xu hướng biến đổi nông thôn, nông nghiệp trong quá trình công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước; đánh giá kết quả thực hiện một số chương trình mục tiêu quốc gia.

Đây là cuộc tổng điều tra lớn, phạm vi rộng, liên quan đến nhiều đối tượng, bao gồm tất cả các hộ nông dân và nhiều loại hộ khác trong địa bàn nông thôn. Đối tượng điều tra của cuộc tổng điều tra này đa dạng dễ làm sai lệch thông tin, giảm chất lượng của kết quả điều tra.

Để hạn chế sai lệch do ý thức chủ quan của cả đối tượng điều tra và những người thực hiện điều tra, cần thiết phải hoàn thiện cả về hệ thống chỉ tiêu điều tra và phương pháp tổ chức thực hiện nhằm phản ánh toàn diện về bộ mặt nông thôn, sự thay đổi và phát triển cả về kinh tế, xã hội giữa 2 kỳ tổng điều tra. Hơn nữa, còn có thể bổ sung chỉ tiêu điều tra để phản ánh sự phát triển, sự đổi mới, sự phân hoá trong quá trình công nghiệp hoá, hiện đại hoá nông thôn, nông nghiệp và cũng cần thiết loại bỏ các chỉ tiêu phản ánh những sự kiện *ít quan trọng* hoặc có tính *tương đối ổn định*, dễ nhận biết. Vì vậy, các vấn đề được phản ánh ở cuộc tổng

điều tra sắp tới cần phải có sự điều chỉnh về yêu cầu, mức độ và hình thức thu thập các nhóm thông tin sau:

- Tình hình cơ bản và cơ sở hạ tầng của xã phản ánh một cách tổng quát bộ mặt nông thôn của một xã, do đó, các thông tin mang tính khái quát, cần tránh việc ước tính những loại thông tin này (ví dụ như: số hộ dùng nước sạch,...), hoặc khái niệm không thống nhất, có khi gây nên mâu thuẫn, phản ánh về xu hướng phát triển (ví dụ như: số hộ nghèo, số hộ nông nghiệp không có đất,...). Do đó, nên chọn lọc chỉ tiêu điều tra giữa cấp xã và hộ gia đình để có số liệu tin cậy hơn, vì khả năng của tin học hiện nay có thể đáp ứng được.

- Tình hình cơ bản của hộ nông thôn. Đây là nội dung chính của cuộc tổng điều tra vì hộ nông thôn là tế bào xã hội của nông thôn, nông nghiệp. Tình hình cơ bản của hộ vừa phản ánh quy mô, xu hướng sản xuất, vừa phản ánh cả quan hệ sản xuất và các mối quan hệ xã hội khác.

Quan hệ sản xuất và quan hệ xã hội khác bao gồm: quan hệ giữa người lao động và cơ quan quản lý nhà nước, các doanh nghiệp, các HTX dịch vụ nông nghiệp, các chủ thể dịch vụ khác, quan hệ giữa những người nông dân với nhau như xu hướng tập trung, chuyển nhượng quyền sử dụng đất đai, vốn và lao động nông thôn, ...

Để đạt được các yêu cầu đó, các chỉ tiêu điều tra phải mang nội dung thống kê cụ thể, sát thực và đầy đủ về kết cấu chủng loại, đồng thời phải thật dễ hiểu và hiểu theo một nghĩa thống nhất. Mặt khác, để tránh ảnh hưởng không tốt của tâm lý đối tượng điều tra, các chỉ tiêu thống kê còn phải mang tính nghệ thuật, đôi khi phải đi đường vòng để khai thác được thông tin thật. Có như vậy mới bảo đảm được tính khách quan, trung thực.

Qua thực tế ở Thái Bình, chúng tôi thấy cần đi sâu vào các vấn đề sau:

1. Tình hình cơ bản của xã

Chỉ thu thập các thông tin chung không thể tổng hợp được từ phiếu điều tra hộ. Ví dụ: Số thôn, số HTX, diện tích các loại đất, các công trình giao thông, thủy lợi, văn hoá, y tế, giáo dục,... Với cách đó, nhiều chỉ tiêu điều tra năm 2001 có thể chuyển sang phiếu điều tra hộ, như: Số hộ dùng nước sạch, nước máy, số hộ dùng điện lưới, số hộ được vay vốn, số nhân khẩu của xã,...

Phần quan hệ sản xuất phải được bổ sung mở rộng một số chỉ tiêu mới, như các dự án đầu tư, hỗ trợ của nhà nước và các tổ chức cho sản xuất và đời sống, vai trò của các tổ chức và cá nhân trong sản xuất. Ngoài ra, có thể bổ sung một số chỉ tiêu về quan hệ xã hội khác.

2. Tình hình cơ bản của hộ

Về nội dung

- Trình độ chuyên môn của lao động cần được phản ánh vào phiếu nghề được đào tạo. Việc này có ý nghĩa rất lớn cho việc đánh giá hiệu quả đào tạo nghề cũng như sử dụng lao động.

- Bổ sung tình hình chuyển đổi sản xuất của hộ trong 5 năm qua vì đã có sự biến động về mô hình sản xuất ở nhiều hộ nông thôn, do đó, cơ cấu ngành nghề và ngành nghề sản xuất chính đã thay đổi. Trong đó, rất đáng quan tâm đối với các hộ trước đây là hộ nông nghiệp, thủy sản, mà nay đã là loại hộ khác do mở rộng đô thị và khu công nghiệp.

Về kỹ thuật

Để đối tượng điều tra và điều tra viên khỏi cảm tính trong việc xác định một số thông tin, đề nghị:

- Tránh dùng cụm từ "*hoạt động chính*", thay bằng cụm từ "*thời gian hoạt động nhiều nhất, thu nhập nhiều nhất*".

- Tránh dùng cụm từ "*Nguồn thu nhập chính của hộ*", mà thay bằng cụm từ "*sắp xếp nguồn thu nhập của hộ từ cao xuống thấp*".

- Bỏ mục ghi *ngành sản xuất chính của hộ*, vì có thể suy ra từ phần ghi lao động và thu nhập ở trên, tránh được sai lệch hoặc mâu thuẫn giữa các chỉ tiêu do ảnh hưởng tâm lý của đối tượng điều tra.

3. Điều tra trang trại

Sau khi thực hiện Phiếu điều tra hộ, nếu hộ đủ tiêu chuẩn trang trại thì điều tra thêm một số chỉ tiêu. Theo phương thức này không cần một phiếu điều tra trang trại riêng, vừa thuận lợi cho điều tra viên, vừa tiết kiệm chi phí.

Kiến nghị này được đưa ra trên cơ sở tồn tại ở kỳ Tổng điều tra năm 2001: do chưa tính đến sự kết nối thông tin mà một hộ có thể phải ghi số liệu ở 3 phiếu điều tra: *Phiếu hộ, Phiếu điều tra trang trại, Phiếu điều tra hộ mẫu*, nếu hộ đó **(tiếp theo trang 25)**

MỘT SỐ Ý KIẾN VỀ TỔNG ĐIỀU TRA NÔNG THÔN... (tiếp theo trang 15)

đạt tiêu chí trang trại và được chọn để điều tra mẫu, làm cho khối lượng ghi phiếu điều tra tăng lên quá nhiều.

4. Tình hình cơ bản của hợp tác xã

Kỳ này cần khai thác kết quả hoạt động của hợp tác xã bằng nhiều chỉ tiêu định lượng thay cho các chỉ tiêu định tính trong Tổng điều tra năm 2001.

5. Một số quy định khác

- Phải bảo đảm tính thống nhất giữa Tổng điều tra Nông thôn, nông nghiệp với các cuộc điều tra khác của ngành Thống kê, hoặc ngành Thống kê là một thành viên của

Ban chỉ đạo. Ví dụ: Lao động thời vụ được quy đổi 150 hay 200 ngày công bằng 1 lao động quy đổi?

- Đặc biệt chú ý, mã số hoá các chỉ tiêu có giá trị dùng để xử lý tổng hợp máy tính, nhưng không nên khác nhau giữa các loại phiếu điều tra đối với cùng một chỉ tiêu, nhằm giảm bớt sai sót trong quá trình điều tra. Ví dụ: Năm 2001 quy định mã trình độ đào tạo lại khác nhau giữa Phiếu điều tra hộ và Phiếu điều tra xã, hợp tác xã ■

Tài liệu tham khảo

1. Cục Thống kê Thái Bình, Báo cáo tổng kết tổng điều tra nông nghiệp, nông thôn năm 2001.